

referens plures alios, et Angelus, Sylvester, ac Maiolus, eisdem locis, et Navarrus, c. 27, num. 231, et cap. 24, num. 5, et 16, et seq.; et Nicolaus Plovius, de Irregularit., reg. 20; Tiraquell., tractat. de Pœnis temperandis, caus. 54, num. 13. Fundamentum sumitur ex dicto cap. Quanta, de Sentent. excom. Neque obstat (ait Maiolus), quod ibi sit sermo de excommunicatione; nam inde sumitur a fortiori argumentum, cum sit majus vinculum quam irregularitas. Sed hoc genus argumentationis infirmum est in hac materia, ut sæpe dixi, quia quidquid sit de comparatione harum pœnarum (diversis enim considerationibus videntur se habere tanquam excedens et excessum, ex cap. Cum illorum, de Sentent. excom.), argumentum neque a simili, neque a majori hic est validum, quia oportet hic ostendere jus expressum, maxime, quia ille casus est specialis, ut statim declarabo. Ratio ergo esse debet, quia in eo casu committitur peccatum homicidii; et ideo incurreret in eo irregularitas ex vi illorum jurium, in quibus propter homicidium fertur. Antecedens probatur late a dictis auctoribus, et a Navarro, in cap. Non inferenda, n. 18, et a posteriori patet, quia talis persona ita punitur jure civili, ac si ipsa commisisset homicidium. Item, quia ille est causa moralis homicidii, et contra justitiam; ergo illa omissio transit moraliter in commissionem homicidii.

6. *Objectiones aliquæ.* — *Prima.* — *Secunda.* — Sed occurrunt objectiones. Prima, quia hæc etiam irregularitas non invenitur in jure expressa; nam jus semper requirit factum ad hanc irregularitatem. Dicunt, omissionem actus ex justitia debiti esse quoddam factum morale. Sed contra, nam illud vocatur factum imputatione et interpretatione quadam, non secundum proprietatem, quod Theologi dicunt, omissionem reduci ad dictum, vel factum, vel concupitum, ut interpretatur D. Thomas, 2. 2, quæst. 71, art. 6, et quæst. 72, art. 6. Sic etiam in l. 164, ff. de Regulis juris, dicitur: *Qui non facit quod facere debet, videtur facere adversus ea, quæ non facit.* Expendendum enim est illud verbum, *videtur*, et in l. Quid ergo, vers. *Certe*, ff. de His qui notantur infamia, additur: *Quodammodo fecisse videtur.* Ubi Glossa multa alia refert. In irregularitatibus autem explicandis, non impropriis et amplioribus interpretationibus uti debemus, sed propriis et strictis, cum requiratur jus expressum. Maxime, cum jura, quæ hanc irregularitatem

ponunt, definitis verbis expriment actus ad illam necessarios in his, qui secundario concurrunt, ut sunt consulere, mandare, cooperari, etc. Secundo, quia quod obligatio sit justitiæ vel charitatis, videtur valde extrinsecum ad irregularitatem, quæ præter culpam considerat seu requirit indecentiam fundatam in externa actione vel carentia actionis; hic autem æqualis est carentia actionis exterioris, licet obligatio sit inæqualis. Adde, quod obligatio ex justitia interdum oritur ex publico munere, aliquando ex privato stipendio seu pacto; non videtur autem verisimile, famulum, v. gr., fieri irregularem non defendendo dominum, si ad id ex stipendio teneatur, amicum autem non fieri deserendo illum. Aliud exemplum est de clerico, verbi gratia, qui non subvenit per eleemosynam pauperi indigenti; nam quidam aiunt peccare contra justitiam, alii contra charitatem, quæ diversitas parum videtur referre, ut dicamus eum manere vel non manere irregularem, si fortasse ob eam occasionem pauper moriatur. Simile est de iudice vel gubernatore; nam quidam putant illum teneri ad defensionem subditi in eo casu ex justitia commutativa, alii ex legali, et hæc posterior non videtur sine dubio sufficere ad irregularitatem, cum talis culpa proprie ad homicidium non spectet, quatenus dicit peccatum contra justitiam commutativam. Simile est de filio, qui non subvenit vel defendit patrem; peccat enim contra pietatem, non tamen proprie contra justitiam; non ergo fiet irregularis, et tamen ejus culpa et deformitas magna est.

7. *Objectiones solvuntur.* — Nihilominus recedendum non est a communi sententia, quia fundamentum ejus est solidum; ille enim est moraliter homicida, qui privat alium jure suo et re sua, sibi que necessaria ad defensionem, et consequenter habet moralem influxum positivum. At jura, quæ de irregularitate loquuntur, moraliter intelligenda sunt; alia vero, quæ apponunt illas particulas diminuentes, *videtur*, et *quodammodo*, respiciunt ad actionem materialiter occidendi. Nec est verum esse eandem indecentiam in omittente contra charitatem, quæ est contra justitiam, quia in hoc est multo major, ut per se constat. De casibus autem particularibus hic non disserimus; nam personarum obligationes alibi considerandæ sunt; regula autem posita vera est, sive justitia sit servi ad dominum, patris ad filium, gubernatoris ad subditos, sive e contrario. Propter casum vero illum de eleemo-

syna, si quando danda sit ex justitia, adverto necessarium esse, ut hæc obligatio sit ad hanc personam in particulari; nam si possit quis cum alio implere obligationem justitiæ, et respectu hujus ad summum peccet contra ordinem charitatis, non satis esset ad irregularitatem. Sicut etiam est necessarium, ut obligatio sit pro nunc; nam si satis esset dare eleemosynam crastina die ad implendam obligationem justitiæ, nunc non censeretur omissio contra illam, etiamsi esset contra charitatem.

8. *Primum notandum circa doctrinam datam.* — Denique duo sunt addenda pro declaratione et limitatione hujus sententiæ communis. Primum est, necessarium esse hanc omissionem esse voluntariam, quia alias culpabilis non est, ideoque non poterit effectus sequutus imputari omittenti. Estque mihi satis probabile necessarium esse, ut omissio sit prævisa simul cum mortis periculo, et sic fuerit directe volita vel admissa; nam si ex incuria et inadvertentia etiam culpabili mors eveniat, non videtur ad hanc irregularitatem sufficere, tum quia homicidium ex sola omissione sequutum est valde indirectum et per accidens; et ideo, si ipsa etiam omissio sit solum indirecte voluntaria, relinquatur casualitas homicidii valde remota, et per accidens, ac proinde insufficientis ad irregularitatem; tum etiam quia ita significatur in cap. Quæsitum, de Pœnitent. et remiss., ibi: *Si ex incuria eorum, id est, parentum, mortui inveniuntur in cunis, scilicet, infantes, etc.* Nam obligatio, quam parentes habent ad filios infantes, ne sua causa pereant, satis magna est, et tamen ibi dicitur, parentem non manere irregularem, etiamsi ex incuria sua filius in cuna suffocetur, dummodo ex voluntate affectata parentis id non eveniat, ut in priori parte textus declaratur, et sine facto vel actu parentum, ut supponitur, et Innocentius expresse declarat communiter receptus. Aliqui vero expositores ibi id limitant ad incuriam ex culpa levissima, ut Panormitan., et alii; et indicat Sylvest., *Homicidium*, 2, q. 15; tenet Covarr., 2 part., § 4, num. 9; sed probabilius Cardinalis id extendit ad latam culpam, quia textus absolute loquitur de incuria, et non est restringenda vox, aut augendus rigor; vox autem *incuria*, in rigore quamcumque negligentiam comprehendit, quæ non includat dolum seu affectatam voluntatem, ut sentit Glossa, in cap. Ex parte, de Consuet., verb. *Incuria*. Quoties ergo sine actione mea per

solum omissionem non directe voluntariam, nec cum prævisione periculi, mors alterius evenit, non efficitur irregularis, quantacumque interveniat obligatio.

9. *Secundum notandum circa eandem doctrinam.* — Alterum notandum est, hanc irregularitatem, quando incurritur, regulariter esse homicidii casualis, potius quam voluntarii; duobus autem modis potest quis hanc velle omissionem. Primo, ex negligentia, ex timore humano, ex avaritia, et similibus affectibus; secundo ex odio ac directa voluntate ut alius occidatur. Prior modus est frequentior, et tunc dicimus, homicidium non imputari ad irregularitatem ut voluntarium, sed ut casuale. Ratio est, quia non est directe intentum, nec etiam directe factum, et quia hic est ordinarius modus peccandi, ideo dicimus regulariter esse hanc irregularitatem homicidii casualis. Quando autem omissio est voluntaria secundo modo, adhuc dubitari potest, an illud dicendum sit homicidium voluntarium quoad irregularitatem, quia licet intentio sit directa, non est influxus directus, nec proprium homicidium. Nihilominus dico talem irregularitatem judicandam esse homicidii voluntarii, quia ex parte voluntatis tale est, et ex parte actionis exterioris non est physice sed moraliter consideranda, ut dixi, et sic est influxus voluntarius in homicidium, sicut est in illo, qui præsentia sua animos et auctoritatem præbet.

SECTIO V.

Utrum ex homicidio casuali sequuto ex opere licito contrahatur irregularitas.

4. *Prima generalis regula.* — Duæ regulæ communiter receptæ sunt. Una est: si sufficiens diligentia adhibita fuit ad vitandum periculum mortis alterius, non contrahitur irregularitas. Probatur, quia tunc homicidium est omnino involuntarium, et alioquin in opere secundum se nulla fuit culpa, ut supponimus; neque etiam ex tali effectu sequitur indecentia, cum non sit humanus; ergo non est ibi fundamentum hujus irregularitatis. Confirmatur, nam hæc ratione, qui sine usu rationis alium occidit, non fit irregularis, juxta Clement. 4 de Homic. Denique talis irregularitas non invenitur in jure. Imo hæc regula satis videtur expressa in cap. Dilectus, cum tribus seqq., et cap. Joannes, et c. ult. de Homic., estque communis Theologorum cum D. Thom., 1. 2, quæst. 73, art. 8,

et 2. 2, quæst. 64, art. 8; Soto, lib. 5 de Justitia, quæst. 4, art. 9; Castro, lib. 2 de Lege pœnali, cap. 14; et Summistarum, ac Canonistarum, quos paulo post referemus; et videri potest Maiol., lib. 5, cap. 48, § 3; Navarrus, cap. 27, a num. 290; Covarruv., dicta Clement., 2 part., § 4. Qui, num. 11, refert, quosdam limitasse hanc regulam quoad effectum ascendendi ad superiores Ordines, sentientes non solum contrahi quoad effectum ministrandi in susceptis. Sed non habet probabilitatem, quia non habet in jure fundamentum, ut patet ex juribus citatis, et ex cap. Hi qui arbores, et cap. Si duo, d. 50. Neque obstat cap. Tua nos, de Homic., nam ibi ait Pontifex, monachum, de quo est sermo, multum excessisse alienum officium usurpando; non ergo dabat operam rei licitæ, de qua nunc agimus, sed pertinet casus ille ad sequentem sectionem.

2. *Secunda regula.* — Secunda regula est: etiamsi opus sit licitum, et bona intentione factum, si intercessit negligentia vitandi periculum, sequito homicidio incurritur irregularitas. Ratio est, quia tunc homicidium est aliquo modo voluntarium, et ideo licet opus sit licitum, non tamen licite fit. Estque communis sententia eorumdem auctorum, et sumitur ex eisdem juribus, et ex aliis, quæ objici solent contra priorem regulam. Primum esse potest capitulum Presbyterum, de Homic., ubi presbyter declaratur irregularis, qui causa disciplinæ puerum percussit in capite, et ea occasione mortuus est. Ad hoc vero dicendum est, castigationem illam, licet ex intentione mala non fuerit, in individuo judicatum esse imprudentem, et non licitam, quia debitum modum, et moderationem excessit. Neque etiam videtur casus omnino fortuitus, quia talis percussio in tali parte corporis non fit sine aliquo periculo, nec cum sufficienti diligentia ad vitandum illud.

3. *C. Continebatur, de Homicid.* — *Quorundam expositiones.* — *Rejiciuntur.* — *Vera expositio.* — Majorem difficultatem ingerere videtur cap. Continebatur, eodem titulo, in cujus casu aliqui operam dabant rei non illicitæ; veniebant enim ex vineis Ecclesiæ, opere consummato, et levandi laboris gratia, ludum quemdam non illicitum exercebant, baculos in directum jaciendo, ut qui alterius baculum percuteret, vinceret; contigit autem, ut laicus, dum baculum cujusdam diaconi percussisset, incautus in eundem diaconum equitaturus insilierit, et ab illius falce,

qua erat præinctus, vulneratus obierit. Respondet autem Pontifex, diaconum manere irregularem, cum tamen et opus, quod exercebat, non esset illicitum, et homicidium non tam ex ejus actione, quam ex aliena fuerit sequutum, quam diaconus nec prævenire, nec impedire potuisse videtur. Respondent aliqui, ludum illum fuisse illicitum clerico absolute et simpliciter; alii vero, fuisse saltem illicitum clerico cum laico ludere. Alii, fuisse illicitum saltem propter conditionem ludi. Sed nihil horum placet. Non primum, quia ludus ex objecto non erat malus, et finis, qui in ipso textu exprimitur, erat honestus. Non secundum, quia nec id etiam est per se malum, quando ludus alias indecens non est, ut per se constat. Neque etiam invenitur jure positivo prohibitum, nam in cap. His igitur, 23 dist., et cap. Laicos, 2, quæst. 7, quæ citari solent, hoc non prohibetur. Tertium autem videtur esse contra textum, in quo dicitur clericos non esse usos conditione ludi, sola jactatione contentos; nisi forte quis dicat illud intelligi de clericis inter se, non vero cum laico. Sed hoc non potest satis in textu fundari, nec per se videtur verisimile. Unde potius videtur Pontifex imputasse illi diacono negligentiam in cavendo omni periculo homicidii; cum enim laici liberius agere soleant, non obstante modo ludendi sine usu illius conditionis, timere debuit, ne laicus ille modum excederet, et ideo saltem non debuit ludere falce accinctus, maxime, si illam habebat latentem, ut insinuatur verbo illo textus, *Incautus insiliit*; Panorm. autem ibi probabile existimat, quod si diaconus expresse prohibuisset equitandi licentiam, non mansisset irregularis. Oppositum vero sentit Hostiensis, et videtur magis consentaneum textui, quia talis occasio cum talibus circumstantiis judicata est periculosa moraliter; et ideo licet laicus excesserit pactum vel conditionem, diaconus non excusatur ab aliqua negligentia. Hæc autem, et similia responsa intelligo juxta præsumptionem juris canonici; nam, si in conscientia mihi constaret, illum omnino non advertisse periculum, neque memoriæ occurrisse, quod falce esset accinctus, ita ut si ignorantia facti invincibilis fuerit, illum plane ab irregularitate excusarem, propter rationem, et regulam supra positam, quod est pro omnibus similibus casibus observandum. Estque ad hoc optimus textus in cap. Lator, de Homicidio.

Qualis et quanta negligentia sufficiat ad hanc irregularitatem.

4. *Negligentia levissima, levis, et lata.* — *Sufficit lata et levis culpa.* — Hic vero statim occurrit dubitatio, qualis et quanta negligentia sufficiat ad incurrendam irregularitatem hanc, dando operam rei licitæ. Jurisperiti, Theologi et Summistæ communiter distinguunt culpam latam, levem et levissimam, qui gradus non discernuntur aliquibus certis regulis, sed prudenti arbitrio, considerato genere operis et circumstantiis ejus. De quibus videri potest Gabr., in 4, dist. 15, quæst. 40, in fine, et Panormit.; in c. unic. de Commodato. Est ergo levissima negligentia, quando tota providentia et sollicitudo, quæ ordinario et prudenti modo adhiberi solet, posita est, solumque fuit aliquid prætermissum, quod non est animadversum, quia sine magna ingenii perspicacitate et solertia animadverti non poterat. Lata vero culpa dicitur illa, quæ nimiam negligentiam continet, seu quando omittitur illa circumspectio, quam homines mediocriter capaces et prudentes adhibere solent. Levis autem est media inter has, eritque major vel minor, juxta majorem vel minorem accessum ad aliquod extremorum. Quoties ergo culpa lata est, certum est contrahi irregularitatem, quia tunc homicidium est satis voluntarium in causa. De levi etiam culpa communiter dicitur, non sufficere ad vitandam hanc irregularitatem. Ad quod citari solet cap. Clerico jacente, dist. 50, ubi dicitur, clerico jacente lapidem, puerum fuisse interemptum, nihil autem de culpa explicatur; sicut etiam in cap. Eos vero, eadem distinctione, absolute dicitur, eos qui casu homicidium faciunt, esse poenitentia subdendos; intelligi autem debet de casu culpabili, ut in utroque textu Glossa exponit; quanta vero culpa sufficiat, ibi non explicatur. Magis videtur favere cap. Continebatur, supra tractatum, quia culpa vel negligentia, quæ in eo casu intervenit, satis levis fuisse videtur.

5. *De negligentia levissima.* — *Prima opinio.* — De culpa autem levissima quidam absolute dicunt, non esse sufficientem ad irregularitatem. Ita tenet Angel., verb. *Homicidium*, 2; et ibi Sylvest., num. 2, et clarior, verb. *Irregularitas*, num. 3 et 20; Villadiego, de Irregularit., cap. de Percussore. Alii vero distinctionem adhibent; nam, si culpa levissima est in omittendo, sufficere

dicitur ad excusandam irregularitatem, juxta cap. Quæsitum, de Pœnit. et remiss. Si vero sit in committendo, dicunt non excusare irregularitatem. Ita sentit Panormit., dict. cap. Quæsitum, num. 3, ubi Additio dicit esse commune. Idem Covarruv., dict. Clem., 2 part., § 4, num. 9, cum. Gloss., 2, in cap. Significasti, 1, de Homic.; et idem sentiunt Rosella, verb. *Homicidium*, 3, num. 21; Tabiena, *Irregularitas*, 2, num. 4; clarior Maiol., dict. § 3, n. 2; et ad probandum posterius membrum citantur cap. Presbyterum, et cap. Ad audientiam, de Homicid. Ut autem hæc distinctio et opinio intelligatur, suppono omnem culpam negligentia, de qua loquimur, immediate versari circa omissionem cavendi periculum homicidii. Sed ulterius contingere potest, ut illud periculum sequatur tantum ex alia omissione non succurrendi periclitanti, vel non impediendi homicidium, et tunc dicitur tota culpa esse in omittendo. Tunc autem (ut opinor et supra dixi), non tantum levissima, sed etiam lata culpa excusat irregularitatem, juxta cap. Quæsitum, de Pœnit. et remission., et Cardinalis ibi. Aliquando vero prior ommissio debitæ diligentia est in cavendo periculo homicidii provenientia ex propria et positiva actione; et tunc dicitur esse culpa in committendo, et de hac dicunt auctores citati, non excusare irregularitatem, etiamsi levissima sit.

6. *Prior opinio præfertur.* — Nihilominus prior opinio, contraria quoad hanc partem, satis probabilis videtur. Primo, quia hæc posterior non fundatur in jure sufficienter, quia non ostendit, nec videtur posse probare, in illis juribus, quæ allegat, sermonem esse de levissima culpa. Secundo, prior opinio potest suaderi ex cap. Lator, de Homicid., ubi Pontifex declarat non mansisse irregularem clericum, qui ad latus suum habens cultellum, cum alio luctabatur, quamvis ille mortuus fuerit cadens super clericum, ejusque cultello vulneratus; nam ille clericus non potest excusari saltem a levissima culpa, quia ad ludendum illo modo cum altero, debuisset cultellum deponere, cum res per se spectata non careret periculo. Facit etiam textus in dict. cap. Quæsitum, de Pœnit. et remiss., ubi pater suffocans filium parvulum secum dormientem, tunc dicitur manere irregularis, quando id accidit, vel ipso procurante (quod ad præsentem casum non spectat), vel ex *studiosa negligentia*; indicatur ergo minorem negligentiam non sufficere ad contrahendam

irregularitatem, saltem per argumentum a contrario, quod efficax est in jure, maxime in favorabilibus, et ubi contrarium non probatur ex eodem jure. Adde, responsum Pontificis esse insufficientem, si minor negligentia sufficeret ad illam irregularitatem contrahendam. Unde Cardinalis propter illum textum dixit, etiam levem culpam non sufficere ad hanc irregularitatem; imo addit, studiosam negligentiam tantum esse, quando est affectata et directe voluntaria. Quod refert et sequitur Alexander de Neapol., in Additione ad Abbatem, ibi. Sed hæc nimia restrictio est, vel potius nimia licentia, alias etiam propter latam culpam et crassam negligentiam non incurreret irregularitas in eo casu; quod improbabile videtur; aliud vero de levi culpa magnum fundamentum habet in textu, nam levis culpa non potest profecto dici studiosa negligentia. Unde Tabiena supra dixit, solum ibi comprehendit latam vel latissimam culpam. Fortasse quis objiciat, quia quoad præsumptionem in foro externo, quoties quis tenetur de dolo, et lata culpa in faciendo commissa, tenetur etiam de levissima, juxta doctrinam Bartholi, in l. Quod Nerva, ff. Depositi. Et huc etiam spectat, quod refert Covarruvias ex Glossa, in l. Cornelia, ff. ad Sillanianum, levissimam culpam in committendo contingentem, ad levem culpam pertinere. Quod examinare, et qua ratione fundamentum sit, inquirere ad nos non spectat.

7. *Dubii resolutio.* — *Sylvestri objectio solvitur.* — Quidquid ergo sit de præsumptione in externo foro, ad contrahendam in foro conscientie hanc irregularitatem necesse est, ut aliqua vera culpa, id est, verum peccatum intercedat, quia si homicidium non imputatur operanti, non est opus ejus; et ideo non reddit illum irregularem. Quod in specie notavit Paludanus, in 4, dist. 25, q. 3, num. 45. Unde sive negligentia (quam nomine culpæ videntur juristæ significare), exterius appareat levissima, sive levis, aut etiam gravis, si tamen in conscientia inadvertentia fuit inculpabilis, nulla contrahitur irregularitas, etiamsi ex actione seu commissione mors sequatur. Neque contra hoc obstat objectio Sylvestri et aliorum, quia irregularitas homicidii interdum contrahitur sine culpa; nam hoc est verum de homicidio per se et auctoritate publica facto, non vero de privato, quia debet esse voluntarium aliquo modo, ut inducat irregularitatem, ut ex dictis patet, et bene explicuit Cajetanus, 2. 2, q. 64,

art. 8; si autem voluntarium fuerit, erit culpabile; quod ergo inculpabile est, irregularitatem non inducit. Unde e converso, si in conscientia constet, negligentiam fuisse culpabilem propter perspicacitatem operantis, qui necessitatem advertit, et ex negligentia omittit, quamvis exterius appareat culpa levis aut levissima, nihilominus irregularitas non excusatur. Eritque generalis regula, quoties negligentia tanta fuerit, ut sit peccatum mortale, non excusare irregularitatem; et hanc indicat Cajetanus. Quando autem talis sit negligentia, quæ ad peccatum mortale sufficiat, recte etiam dixit idem Cajetanus, secundum naturam negotiorum, temporis ac personarum arbitrandum esse, et non esse requirendam summam prudentiam, sed communem, quod exemplis etiam recte declarat. Addit Paludanus, considerandam esse diversitatem personarum, quia respectu unius erit negligentia inculpabilis, quæ in alio culpabilis esset. Et hæc applicanda sunt ad casus particulares, quos omitto, quia in Summistis inveniuntur, et in Maiolo, et aliis, et sunt faciles ex dictis.

8. *An negligentia venialis ad hanc irregularitatem sufficiat.* — *Prima sententia.* — An vero sufficiat culpa venialis in tali negligentia ad inducendam irregularitatem, Paludanus et Cajetanus nihil declarant; Soto vero, lib. 5 de Justitia, quæst. 4, art. 9, negat culpam venialem sufficere, quem sequitur Salonus, 2. 2, quæst. 64, art. 8, et uterque citat Cajet. in contrarium, qui tamen non loquitur in hoc casu, sed in eo, in quo datur opera rei illicitæ, de quo statim. Suam vero sententiam probant, quia hæc irregularitas imponitur propter culpam; est autem pœna gravissima; ergo non est verisimile imponi propter culpam tantum venialem. Quod est consentaneum his, quæ supra diximus disputat. 4 hujus materiæ, tractando de causis irregularitatis. Maxime vero probatur mihi hæc sententia in præsentibus, quia hoc peccatum non potest esse veniale ex parte materiæ, cum illa gravissima sit, nempe mors hominis; erit ergo ex defectu voluntarii et liberi, quia illa actio, ut attingit homicidium, non est humana, nisi imperfectissimo modo, sed est actus indeliberatus, et ex subreptione; propter quem verisimile non est tam gravem pœnam imponi. Respondent aliqui improbant sententiam Soti, irregularitatem non esse pœnam, sed impedimentum canonicum ex facto proveniens; et ideo sufficere

factum cum negligentia veniali. Si autem argumentum aliquid valeret, probaret etiam solum factum sufficere absque ulla negligentia. Dico ergo, non omnem irregularitatem esse pœnam, aliquam tamen esse, et talem esse hanc, de qua agimus, et ideo debere esse proportionatam culpæ. Dico etiam ad hanc irregularitatem requiri factum voluntarium simpliciter; homicidium autem hoc, quod solum ex negligentia veniali sequitur, non potest dici simpliciter voluntarium, sed valde diminute, et secundum quid. Est ergo hæc sententia satis probabilis, neque est aliena a mente eorum Canonistarum, qui dicunt, levissimam culpam non sufficere ad hanc irregularitatem; nam profecto negligentia, quæ in hoc negotio excuset a peccato mortali, non potest non esse satis leve.

9. *Maioli sententia.* — *Maioli sententia improbat.* — Ultimo in hoc puncto adverto, Maiolum, dicto § 5, num. 3 et 4, asserere, quidquid sit de jure antiquo, hodie nihil referre, quod culpa præcedat, necne, vel quod actio fuerit licita, et de se minime noxia; semper enim qui homicidium commisit, debet abstinere et non promoveri, donec causa plene cognita, dispensatio concedatur, propter decretum Concilii Trid., sess. 14, c. 7. Hæc vero sententia probanda non est, quia Concilium nihil statuit contra jus antiquum, neque habet verbum derogationem indicans; ergo quando requirit dispensationem in homicidio casuali, vel potius requiri supponit, ut statuatur, cui committenda sit, loquitur de illo casuali homicidio, in quo juxta antiqua jura dispensatio necessaria est; nam jura concilianda sunt absque derogatione, vel correctione alterius, quoad fieri possit, ut dicitur in cap. Cum expediat, de Elect., in 6. Atque ita inveni postea declaratum a Congregatione Cardinalium, quia Concilium non induxit novam irregularitatem, quod necessarium esset, ut postularet dispensationem. Responderi vero potest ex Maiolo, solum requiri declarationem dispensationem, quæ non tollat irregularitatem, sed authentice declaret non esse incursum; nam de hac videtur loqui Concilium, cum dicit talem dispensationem debitam esse; propter majorem autem securitatem et certitudinem illam exigere videtur. Sed hoc totum gratis dictum est, quia Concilium de propria dispensatione loquitur, nec dicit esse simpliciter debitam, sed *quodammodo*; et ad illam concedendam non dat auctoritatem Episcopis, sed *committendam* eis

esse dicit; quis autem credat ad illam declarationem faciendam non esse potestatem in Episcopo, aut illam voluisse auferre Concilium? Non sunt ergo hæc onera tam facile imponenda hominibus; sed declaratio illa sine potestate jurisdictionis ab homine prudente et docto fieri potest.

SECTIO VI.

Utrum ex homicidio casuali sequito ex opere illicito contrahatur irregularitas.

1. *Tres casus distinguuntur.* — *Primus.* — *Secundus.* — *Tertius.* — *Communis sententia Canonistarum.* — *Fundamentum.* — *Rejicitur.* — *Verum fundamentum.* — Tres casus distingui possunt: primus, quando intervenit negligentia graviter culpabilis, et tunc a fortiori constat ex dictis in sectione præcedenti, contrahi irregularitatem. Secundus est, quando omnis diligentia adhibita est. Tertius, quando levis seu venialis negligentia intercessit. Et de his est quæstio, in qua communis sententia, præsertim Canonistarum est, quoties datur opera rei illicitæ vel prohibitæ, quantumque adhibeatur diligentia ad vitandum homicidium, si cum effectu sequatur, non vitari irregularitatem. Idem tenuit D. Thomas, 4. 2, quæst. 73, art. 8, clarius 2. 2, quæst. 64, art. 8, ubi Cajetanus idem sequitur, et Paludanus, in 4, dist. 25, quæst. 3, num. 44; et Gabriel, in 4, dist. 15, quæst. art. 3, dub. 2; Covarruvias late referens Doctores dicta Clementina, part. 2, § 4, a princ.; et Navarrus, dicto cap. 27, num. 219 et sequent.; et Maiolus, dicto § 3. Fundamentum aliquorum est, quia ut effectus sequutus voluntarius sit, satis est, quod sequatur ex actione alias mala, quantumque diligentia adhibita fuerit. Quod sentit Gabriel supra, cum dicat, ex tali damno vel homicidio oriri obligationem restituendi. Sed hæc sententia in hoc sensu probabilis non est, quia, ut recte declaravit Cajetanus citato loco, qui dat operam rei illicitæ, adhibita omni diligentia, ne alius effectus malus sequatur, omnino excusatur a culpa homicidii, si forte sequatur. Et ratio est, quia tale homicidium est illi omnino involuntarium. Patet, quia nec est voluntarium in se ac directe, ut supponitur, neque in causa et indirecte, quia tali diligentia adhibita, consecutio illius effectus ignoratur invincibiliter; ignorantia autem invincibilis tollit voluntarium. Unde D. Thomas, 4. 2, quæst. 76, art. 3, dicit, ignorantiam invinci-